

Sociální politika byla a je nedílnou součástí celkové politiky Komunistické strany Československa, socialistického státu, odborových orgánů a dalších organizací. Hlavní cíle sociální politiky KSČ pro současnou etapu budování rozvinuté socialistické společnosti byly přijaty XIV. sjezdem KSČ v roce 1971. Na XV. sjezdu strany generální tajemník ÚV KSČ a prezident republiky soudruh Gustáv Husák konstatoval: „Na základě růstu výroby a její efektivnosti jsme mohli v celém rozsahu splnit velkorysý sociální program XIV. sjezdu, podstatně zvýšit životní úroveň lidu“. Ve *Zprávě o činnosti strany a vývoji od XV. sjezdu KSČ a dalších úkolech strany*, přednesené na XVI. sjezdu, soudruh Gustáv Husák konstatoval, že: „Také v šesté pětiletce jsme pokračovali v uskutečňování sociálního programu, založeného XIV. sjezdem KSČ“. XVI. sjezd KSČ zároveň stanovil další náročné úkoly v sociálním rozvoji společnosti, současně však zdůraznil jejich spojení s růstem efektivnosti společenské výroby a zvyšováním produktivity práce.

Vzrůstající význam sociální politiky v současné etapě výstavby socialistické společnosti vyplývá ze dvou skutečností. Dosažená úroveň materiálně technické základny socialismu umožňuje stále lépe a na vyšší úrovni uspokojovat potřeby obyvatelstva. To však zároveň vyžaduje kvalifikovaně, na vědeckých základech formulovat cíle sociální politiky v historicky dané etapě vývoje společnosti tak, aby přispívala k tvorbě socialistického způsobu života. Rostoucí náročnost a složitost ekonomického rozvoje vyžaduje na druhé straně využití všech možností intenzifikace národního hospodářství. Sociální politika plní v tomto procesu svoji druhou funkci, neboť přispívá k rozvoji osobnosti člověka a jak uvedl Marx: „Plný rozvoj individua ... zase působí zpětně na produktivní sílu práce jako největší produktivní síla.“ Aktuální úkoly a potřeby praxe vyžadují, aby teoretická pracoviště připravovala vědecky fundované, v praxi realizovatelné podklady. Výzkumy sice přinášejí řadu významných a v praxi aplikovatelných poznatků, stále však existuje řada otevřených a dosud neprozkoumaných problémů sociální politiky, její teorie a plánovitě řízení v etapě budování rozvinuté socialistické společnosti.

Jedním z obecně platných předpokladů každého zkoumání je vymezení jeho předmětu a cílů, v daném případě předmětu a cílů sociální politiky. V literatuře i v praxi existuje řada přístupů k vymezení sociální sféry společnosti, sociální politiky, sociálního plánování, které není možno na tomto místě v celé šíři zachytit. Ústava (základní zákon) SSSR v části *Sociální rozvoj a kultura* stanoví, že: „sociální základ SSSR tvoří nerozborný svazek dělníků, rolníků a inteligence. Stát napomáhá posilování sociální stejnorodosti společnosti, stírání třídních rozdílů, podstatných rozdílů mezi městem a venkovem, mezi duševní a fyzickou prací a všestrannému rozvoji a sbližování všech národů a národností“. Ve *Zprávě o činnosti ÚV KSSS XXVI. sjezdu*, přednesené s. L. I. Brežněvem se mimo jiné uvádí, že: „Naším cílem je vybudovat společnost, v níž

nebudou lidé rozděleni na třídy“. Pokud jde o sociální politiku, zdůrazňuje se zejména její význam při sblížování všech tříd a sociálních skupin, při současném respektování zvláštností a zájmů každé skupiny společnosti. Jednou z nedílných součástí sociální politiky je formování nového člověka.

V oblasti teorie se setkáváme se dvěma základními přístupy k pojetí „sociálního“. Tak zvané „širší pojetí“ zahrnuje všechny vztahy mezi lidmi, které se vytvářejí v procesu jejich společenského života — materiální i ideologické. V „užším pojetí“ je sociální politika (i sociální plánování) chápána jako řízení sociální stránky objektivní reality společenského vývoje [Volkov 1976; Kutta 1976 aj.]. V rámci tohoto užšího pojetí je sociální sféra chápána jako jedna ze čtyř relativně samostatných sfér vedle ekonomické, politické a duchovní (Volkov), nebo jako specifický aspekt společenských vztahů, kdy sociální sféra tvoří průsečík — aspekt ekonomické, politické a ideové duchovní sféry [Rutkevič 1978; Šolcová 1980].

Objasňování přístupů k předmětu, funkci a cíli sociální politiky v rozvinuté socialistické společnosti není bezúčelnou teorií, ale nutným předpokladem pro efektivní řízení sociálních procesů stranickými, státními, hospodářskými a dalšími orgány a organizacemi na všech úrovních řízení. Z hlediska teorie i praxe se jako nosné ukazuje pojetí sociální politiky jako aspektu ekonomické politiky, kulturně ideové politiky a vlastní vnitropolitické činnosti. V čem však tento aspekt spočívá? Analyzujme tuto otázku na základních vztazích ekonomické a sociální politiky, jejich funkcích a cílech.

Ekonomická sféra zahrnuje společenské vztahy v oblasti výroby, rozdělování, směny a spotřeby. Hlavní cíle ekonomické (hospodářské) politiky jsou zpravidla formulovány jako uspokojování neustále rostoucích materiálních a kulturních potřeb *celé společnosti* (v souladu s prohlubováním socialistického způsobu života) na základě rozvoje výroby a efektivnosti veškeré práce. Jádrem této politiky tvoří řídicí procesy spojené s určováním objemu a struktury prostředků určených k uspokojování potřeb všeho obyvatelstva, potřebných zdrojů pro jejich tvorbu (pracovních sil a výrobních prostředků), nástrojů ekonomické motivace (podnikové i osobní), stanovení kritérií ekonomické efektivnosti jejich tvorby a další. Z tohoto vymezení (které v zájmu postižení jádra problému abstrahuje od dalších souvislostí) vyplývá, že řešení otázek objemu a struktury fondů zboží na vnitřním trhu, bytové výstavby, ale i materiálně technické základny zdravotnictví, školství, sociální péče atd. jsou otázkami ekonomické politiky.

Národohospodářský plán jakožto rozhodující nástroj řízení socialistické ekonomiky zachycuje ve svých dílčích plánech — plánu průmyslové výroby, stavebnictví, zemědělství a dalších plánech — tyto ekonomické procesy, jevy a vztahy. V tomto pojetí je možno za ekonomický pokládat například i plán sociálního zabezpečení nebo plán přípravy kádrů, personálního a sociálního rozvoje, neboť jejich podstatu tvoří ekonomické veličiny — náklady na výplatu důchodů, náklady na výstavbu a provoz sociálních zařízení aj.

Sociální politika svými specifickými prostředky přispívá jednak k vytváření beztřídní společnosti, zároveň však, jak uvedl s. L. I. Brežněv na XXVI. sjezdu KSSS, věnuje pozornost zvláštnostem a zájmům každé skupiny společnosti. Její hlavní cíl lze proto chápat jako podíl na řešení třídně podmíněných rozdílů a dalších rozdílů mezi sociálními skupinami ve společnosti. Její funkci v podmínkách sovětské společnosti — budující základy komunismu — vyjádřil s. L. I. Brežněv na XXVI. sjezdu KSSS slovy: „Stírání třídních rozdílů klade pochopitelně sociální politice nové úkoly. Tato politika se stále více soustřeďuje na překonávání rozdílů přesahujících rámec jednotlivých tříd...“. Funkci

sociální politiky však nelze chápat tak, že by mohlo docházet k odstranění všech rozdílů v práci a podmínkách života. Na takové chybné pojetí upozornil již Marx, když zdůraznil, že „odstranění veškeré sociální a politické nerovnosti je také velmi povážlivá fráze... mezi různými zeměmi, kraji a městy bude vždy určitá nerovnost životních podmínek“. Sociální politika však může a musí na základě objektivních a kvalifikovaných rozborů řešit ty rozdíly mezi sociálními skupinami obyvatelstva, které mají subjektivní příčiny a které je proto možné za určitých podmínek řešit. Takto pojatá sociální politika je skutečně „průřezem či aspektem“ ekonomické politiky, kulturně ideové politiky i vlastní vnitropolitické činnosti. Zabývá se ekonomickými (politickými, kulturně ideovými) procesy, jevy a vztahy z hlediska jejich působení na jednotlivé třídy, sociální vrstvy a sociální skupiny ve společnosti.

Jednou z významných oblastí ekonomické (hospodářské) politiky je například otázka příjmů obyvatelstva. V bilanci příjmů a výdajů obyvatelstva se tato položka člení na pracovní příjmy, sociální příjmy a příjmy z úvěrové soustavy. Z ekonomického hlediska je významný především objem těchto příjmů, průměrný roční příjem na jednoho obyvatele, dynamika těchto ukazatelů a některé další vztahy. Výsledky dosažené v uplynulých letech v ČSSR jsou dokladem naplňování základního ekonomického zákona socialismu. Při značné stabilitě maloobchodních cen se peněžní příjmy obyvatelstva zvýšily z 80,7 miliard Kčs v roce 1953 na 357 miliard Kčs v roce 1980, tj. o 443 %. V přepočtu na jednoho obyvatele jde o zvýšení z 6295 Kčs v roce 1953 na 23 232 Kčs v roce 1980. Sociální politika se zabývá těmito celostátními průměrnými ukazateli z hlediska jednotlivých tříd, sociálních vrstev a sociálních skupin obyvatelstva. Dostupné statistické údaje ukazují, že bylo dosaženo významného stupně homogenizace příjmů z hlediska sociálně třídní struktury společnosti. Relace peněžních výdajů na jednoho člena domácnosti byla v roce 1978 tato:

Zaměstnanci 25 029 Kčs = 100 %

Dělníci 22 060 Kčs = 88 %

Družstevní rolníci (včetně naturální spotřeby) 21 889 = 88 %

Poměrně větší diferenciace je však dána různými typy domácností. Tak například průměrný měsíční příjem na jednoho člena ve skupině mladých manželství s 1 až 2 dětmi a jedním ekonomicky činným představuje jen 55 % celostátního průměru. Naopak průměrný příjem v bezdětných rodinách či u jednotlivců (ekonomicky aktivních) činí 147 % celostátního průměru. Sociální hledisko v diferenciaci příjmů nemůže být pochopitelně jediným; to by znamenalo vážné narušení socialistického principu odměňování za práci, oslabovalo by zájem pracujících na růstu jejich pracovní výkonnosti, zvyšování kvalifikace. Je však určitým aspektem a to nikoli bezvýznamným, k němuž nutno při plánovitém řízení přihlídnout. Zkušenosti přitom ukazují, že neznalost nebo podcenění sociálních aspektů může mít společensky nežádoucí důsledky.

Sociální politika v etapě budování rozvinuté socialistické společnosti se zabývá procesy, jevy a vztahy z hlediska rozdílů mezi třídami, sociálními vrstvami a sociálními skupinami obyvatelstva v nejširším slova smyslu, objektivní nutností existující sociální diferenciace (vyplývající např. z rozdílných klimatických podmínek) a možnostmi řešení existujících nezdůvodněných rozdílů v rámci daných ekonomických možností. Přispívá tak svým dílem k formování sociálně stejnorodé společnosti, jejímž základním předpokladem je odstranění třídních rozdílů.

Jak vyplývá z prací klasiků marxismu-leninismu i ze současných poznatků vědy, rozhodující sférou formování lidských schopností, vlastností, funkcí a

potřeb je práce, pracovní proces a pracovní kolektiv. Proces integrace jednotlivce a společnosti ve sféře práce a prostřednictvím této sféry tvoří rozhodující oblast sociálního rozvoje. V pracovním procesu (avšak nejen v něm) se také výrazně formuje vědomí a chování lidí. Rozhodující místo v sociální politice a při jejím plánovitém řízení zaujímají proto sociální aspekty práce, pracovního procesu a pracovních kolektivů. Ekonomickou stránku práce a pracovního procesu (jako např. určování potřebného počtu pracovních sil, jejich produktivita práce, pracovní podmínky a další) je nutno posuzovat i ze sociálních aspektů, tj. z hlediska jejich vlivu na rozvoj tříd, kategorií pracovníků, profesí, funkcí, pracovních kolektivů atd. Sociální politika v této oblasti musí mimo jiné směřovat k vyrovnávání historicky vzniklých a postupně přetrvávajících rozdílů v charakteru, obsahu, dělbě a podmínkách práce. Plánovité řízení sociálního rozvoje je nutno bezprostředně spojit s vědeckotechnickým rozvojem. Změny v technice a technologii výroby, v organizaci a dělbě práce se musí projevit i v obecném růstu kvalifikačních požadavků na jednotlivé profese, v postupném odstraňování prací fyzicky namáhavých, nízko kvalifikovaných atd., ve snižování podstatných rozdílů v podmínkách fyzické a duševní práce atd.

Další významnou oblast sociální politiky tvoří materiální podmínky života lidí, tedy kategorie, kterou možno do určité míry ztotožnit s ekonomickým obsahem dílčích systémů životní úrovně, jako je spotřeba zboží a služeb, zdravotní péče, sociální péče, vzdělání a kultura, bydlení, životní prostředí a další. Plánovité řízení sociálních aspektů v této oblasti znamená promítnout trendy vývoje jednotlivých komponentů do sociální struktury společnosti, například do podmínek života obyvatelstva územních celků, ekonomicky aktivního obyvatelstva, obyvatelstva mimo pracovní proces, rodiny (bezdětných, mladých manželství, rodin s více dětmi, se zdravotně postiženými dětmi) a dalších sociálních skupin.

Sociální aspekty mají svoje významné místo i v oblasti chování lidí. Projevy lidí, jako je rozvoj pracovní iniciativy, novátorství a zlepšovatelství v práci, způsob využívání volného času a další je třeba posuzovat a usměrňovat z hlediska sociálně třídních aspektů, z hlediska sociálních skupin společnosti.

Na základě takto vymezeného pojetí sociální sféry společnosti, funkcí a cílů sociální politiky, je možno formulovat i východiska určující obsah plánovitého řízení sociálního rozvoje. Pojetí sociální sféry jako neoddělitelné „mikrostruktury“ (aspektu) tří sfér společenského života a uvedené funkce a cíle sociální politiky dále prohlubují dosavadní pojetí obsahu sociálního plánování. Jestliže je „sociální“ aspektem například „ekonomického“, nelze je plánovat samo o sobě, nýbrž vždy v souvislosti s ekonomickým základem. Znamená to, že z hlediska obsahu nutno sociální plány, programy a prognózy koncipovat vždy jako určitou matici, v níž „vertikální rovinu“ tvoří procesy, vztahy a jevy ekonomické (kulturně ideové či politické) a druhou, „horizontální rovinu“ tvoří jejich sociální aspekty, tj. jejich promítnutí do sociálně třídní struktury společnosti. Ve zcela základní podobě lze takový dokument vyjádřit schématem:

sociální aspekty

Ekonomické procesy,
jevy a vztahy
Kulturně ideové procesy,
jevy a vztahy
Vlastní politické procesy,
jevy a vztahy

Socialistické plánování bylo od samého počátku především plánováním ekonomickým, v jehož rámci však byla řešena i řada významných sociálních aspektů. Připomeňme jen otázku zprůmyslnění Slovenska a vyrovnávání rozdílů mezi republikami a oblastmi ČSSR. Koncem šedesátých let v SSSR a počátkem sedmdesátých let v ČSSR a dalších socialistických zemích vzniká potřeba prohloubit plánovité řízení o další sociální oblasti. Vznikají plány sociálního rozvoje pracovních kolektivů, které obsahují některé aktivity až dosud ve státním či hospodářském plánu neobsažené. V ČSSR byly v letech 1976 až 1980 sestavovány *Komplexní programy péče o pracovníky* a na léta 1981 až 1985 jsou na úrovni resortů, VHJ a socialistických organizací zpracovávány střednědobé a prováděcí plány přípravy kádřů, personálního a sociálního rozvoje. Pro sociální rozvoj jsou stanoveny ukazatele:

1. výdaje na kádrový, personální a sociální rozvoj celkem
2. počet pracovníků na rizikových pracovištích
3. počet žen konajících na základě výjimek práce spojené s manipulací s břemeny nad stanovenou hmotnost
4. počet plánovaných lékařských míst
5. kapacita vlastních rekreačních zařízení
6. počet disponibilních míst v jeslích a mateřských školách.

Analyzujeme-li obsah těchto ukazatelů, je zřejmé, že se jedná v podstatě o ekonomické ukazatele, neboť vyjadřují v dílčích oblastech naplňování cílů základního ekonomického zákona socialismu — uspokojování hmotných a kulturních potřeb lidí (včetně k tomu potřebných zdrojů). Další prohlubování plánovitého řízení sociálního rozvoje by proto mělo směřovat k samotnému postižení sociálních aspektů těchto procesů, jevů a vztahů, tedy jejich vlivu na rozvoj sociálních skupin.

Plánovitě řídit sociální rozvoj například v oblasti materiálních podmínek života společnosti znamená sledovat na straně jedné ukazatele jako je:

- maloobchodní obrat celkem a jeho struktura
- výdaje obyvatelstva za služby (jejich strukturu)
- výdaje na starobní důchody plné, invalidní, vdovské atd.
- počty míst v zařízeních sociální péče (v jejich členění)
- bytovou výstavbu (počty bytů celkem a podle jednotlivých forem)
- počty pracovníků stravujících se v zařízeních závodního stravování a další oblasti materiálních podmínek života lidí, vyjádřených příslušnými ukazateli.

Druhou stranu plánů by mělo představovat promítnutí těchto globálních ukazatelů do sociální struktury společnosti. Zde existuje celá řada variant členění, vyplývající jednak z charakteru základních ukazatelů, jednak z konkrétních potřeb plánovitého řízení sociální struktury. Jako příklad lze uvést toto základní členění:

- a) podle ekonomické aktivity:
 - obyvatelstvo ekonomicky aktivní
 - obyvatelstvo mimo ekonomickou aktivitu
- b) v rámci rodiny:
 - rodiny bez závislých dětí
 - rodiny se závislými dětmi (dále dle jejich počtu)
 - osaměle žijící a další.
- c) pracovní kolektivy:
 - v členění na dělníky, THP a ostatní

- dle stupně vzdělání
- dle profesní struktury apod.

V současné řídicí praxi je v mnohých případech věnována pozornost i těmto sociálním aspektům. Jde však často spíše o následnou rozborovou činnost než o cílevědomé plánovité usměrňování, či o dokumentaci k sestavení příslušných plánů, v nichž se potom uvedené sociální aspekty neobjevují.

Pozornost si zaslouží i otázka dalšího prohlubování nástrojů plánovitého řízení sociálního rozvoje. Zdokonalování této soustavy v další etapě budování rozvinuté socialistické společnosti musí vycházet zejména z těchto základních principů a poznatků:

1. ze základních znaků socialistického společenského řádu, k nimž patří: soustředění moci v rukou dělnické třídy, uplatnění vedoucí úlohy strany, princip demokratického centralismu a další;
2. z pojetí sociální sféry společnosti jako aspektu tří základních sfér společnosti;
3. z rozhodující úlohy plánu v systému řízení socialistické ekonomiky;
4. z potřeby vytvořit nástroj řízení, který by „průřezově“ ve vzájemných vazbách zachytil sociální aspekty všech procesů, jevů a vztahů ve společnosti.

V souladu s principem vedoucí úlohy strany musí rozhodující úlohu při řízení sociálního rozvoje společnosti plnit sociální program KSČ, vyjadřující v rámci celého programu strany sociální aspekty její politiky. Význam tohoto dokumentu znovu potvrdil i XXVI. sjezd KSSS, který pověřil ÚV KSSS „aby učinil potřebné dodatky a změny v nynějším programu strany... a aby připravil novou úpravu Programu KSSS...“. Na principu demokratického centralismu je třeba od tohoto základního dokumentu odvodit celou soustavu komplexních sociálních programů v oblasti státního a hospodářského řízení, tvořenou komplexními sociálními programy republik, krajů, okresů, měst, resortů, VJH, socialistických organizací a dalších. Oproti současným přístupům, kdy je soustava programů v oblasti sociálního rozvoje budována „zdola“, musí se stát východiskem sociální program strany zajišťující třídní charakter plánovitého řízení sociálních procesů a uplatnění celospolečenských zájmů.

Z obsahového hlediska by měly komplexní sociální programy zachycovat a integrovat sociální aspekty vystupující ve všech sférách společenského života. Zachycení rozvoje jednotlivých sociálních skupin společnosti v oblasti práce a pracovních podmínek, v oblasti materiálních podmínek jejich života, v oblasti jejich chování, způsobu jejich života a dalších by nesporně prohloubilo řízení a přispělo k cílevědomému procesu homogenizace naší společnosti. Forma programu se však ukazuje být vhodná i z toho hlediska, že cíle a úkoly v sociálním rozvoji nelze za současné úrovně poznání vyjádřit jen pomocí kvantitativních ukazatelů, s nimiž pracuje národohospodářský plán. Platí to zejména pro oblast chování a vědomí lidí, kde je možno zvolit převážně formu verbálních charakteristik cílů a úkolů. Jako příklad je možno uvést úkol obsažený v *Hlavních směrech hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR na léta 1981 až 1985*, kde se mimo jiné stanoví: „dále rozvíjet výchovu obyvatelstva ke správnému chápání smyslu a úlohy socialistické rodiny, pozornému a citlivému vztahu k dětem a starým občanům“.

V souladu s povahou společenského systému v ČSSR, zejména na základě socialistických výrobních vztahů, je rozhodujícím nástrojem řízení socialistické společnosti plán — soustava národohospodářských plánů (státní, hospodářský a oblastní plán). Z pojetí sociální sféry jako aspektu ekonomického (kulturně ideového, vlastního politického) rozvoje společnosti, ale i ze současné praxe

v SSSR je zřejmé, že nemůže existovat „sociální plánování“ jako samostatné, ale že se jedná o jednotu ekonomického a sociálního.

Národohospodářský plán, a to jak státní, tak i oblastní a hospodářský, musí plnit především funkci integrace ekonomické sféry (ekonomické politiky) s jejími sociálními aspekty (sociální politika v oblasti ekonomiky). V souladu s jeho úlohou v řízení socialistické společnosti musí národohospodářský plán obsahovat nejen cíle ekonomického rozvoje, ale i hlavní — rozhodující stránky sociálního rozvoje na dané úrovni řízení, vyjádřené adekvátními syntetickými ukazateli. Záměry a cíle sociální politiky, podrobně kvantitativně a kvalitativně rozpracované v komplexních sociálních programech a v dalších řídicích aktech, je třeba v koncentrované formě zahrnout do příslušných plánů. Tím se zajistí závaznost plnění i úkolů v oblasti sociálního rozvoje společnosti. Národohospodářský plán musí dále plnit také funkci nástroje integrujícího prostředky na sociální rozvoj (na celý sociální rozvoj, nikoliv jen související s ekonomickou sférou). Vyčíslení potřeby prostředků na sociální rozvoj, jejich odsouhlasení v souladu s možnostmi a zabezpečení v příslušných plánech je základem vědeckého a reálného řízení sociálních procesů. Existující soustava národohospodářských plánů vytváří dnes v podstatě potřebný rámec, v němž je možno dále prohlubovat ukazatele ekonomického a sociálního rozvoje.

Řešení dialektického vztahu mezi „ekonomickým“ a „sociálním“ pomocí dvou základních nástrojů řízení — plánů a programů — je třeba spatřovat v tom, že programy vyjádří sociální aspekty vývoje celé společnosti formou kvantitativních ukazatelů i kvalitativních charakteristik, plány zajistí potom vzájemnou integraci ekonomické a sociální stránky rozvoje.

* * *

Článek je příspěvkem k řešení současných otázek sociální politiky v rozvinuté socialistické společnosti. Na základě dosaženého stupně poznání formuluje pouze některá východiska a náměty s cílem upozornit na nutnost hlubokého teoretického zkoumání daných otázek. Dosažené úspěchy v sociální politice ČSSR v mnoha směrech předstihly stav teoretického poznání. Tvůrčí zkoumání a výměna názorů na funkce, cíle a metody řízení sociální politiky jsou proto žádoucím impulsem pro další rozvoj teorie i praxe.

Literatura

- Brežněv, L. I.: *Zpráva o činnosti ÚV KSSS a další úkoly strany ve vnitřní a zahraniční politice*. Rudé právo 1981, 24. II.
- Husák, G.: *Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XVI. sjezdu KSČ a další úkoly strany*. Praha, Svoboda 1976.
- Husák, G.: *Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XV. sjezdu KSČ a další úkoly strany*. Život strany 1981, č. 8–9.
- Kutta, F.: *Systém řízení sociálních procesů*. Praha, Svoboda 1976.
- Rutkevič, M. N.: *Socialnyje otnošenija i socialnaja politika v uslovijach socializma*. Naučnyj kommunizm 1978.
- Šolcová, M.: *Sociální rozvoj a sociální politika v etapě budování rozvinuté socialistické společnosti*. Praha, ÚML ÚV KSČ 1980 (interní materiál).
- Volkov, J. J.: *Metodologičeskie problemy meždunarodnogo issledovanija voprosov socialnoj politiky v socialističeskoj sfere*. Voprosy filozofii 1976, No. 7.

Резюме

Небески М.: Социальная политика — ее функции, цели и плановое управление ею

Рост значения социальной политики на этапе строительства развитого социалистического общества вызывает необходимость решения ряда теоретических вопросов и совершенствования инструментов управления ею. В области теории существуют два основных подхода к пониманию «социального». Так называемое «более широкое понимание» включает все отношения между людьми, возникающие в процессе их обще-

ственной жизни. В «более узком понимании» социальная политика (я социальное планирование) понимается как управление социальной стороной объективной реальности общественного развития.

Автор исходит из «более узкого понимания» и понимает социальную сферу общества не как самостоятельную сферу (вместе с экономической, культурно-идеальной и политической), а как их аспект (точку пересечения). Целью социальной политики является участие в решении классово обусловленных различий и в частности различий между социальными группами в обществе. Понимание социальной сферы как неотъемлемого аспекта трех основных сфер общественной жизни, определение функций и целей социальной политики, приводит к дальнейшему углублению прежнего понимания содержания социального планирования. Если «социальное» является аспектом, например, «экономического», то нельзя планировать лишь «социальное», да и самостоятельное «экономическое», развитие. Необходимо приступить к планированию социального и экономического развития. Но с точки зрения функций и целей, планы социального и экономического развития необходимо строить как определенную матрицу. Вертикальную плоскость этой матрицы образуют процессы, явления и отношения экономического развития, горизонтальную плоскость — его социальные аспекты. Конкретно это означает, что показатели экономического развития (напр., розничный товарооборот, объем средств на здравоохранение, социальное обеспечение и др.) будут планироваться не только в глобальных показателях, но и с точки зрения социальной структуры (напр., семей по количеству детей, граждан пожилого возраста и др.).

Народнохозяйственный план должен выполнять функцию интеграции экономической сферы (экономической политики) с ее социальными аспектами (социальной политикой). В качестве главного инструмента управления он содержит основные, решающие задачи. Вместе с ним на передний план выступает значение комплексных социальных программ, призванных концентрировать количественные и качественные аспекты социального развития всех сфер общественной жизни.

Summary

Nebesky M.: Social Policy — Its Functions, Goals and Planned Control

The rising importance of social policy in the epoch of building up a developed socialist society calls forth the necessity to solve a number of theoretical issues and to improve the tools of its control. In the area of theory there are two basic approaches to the conception of "the social". The so-called "broader conception" covers all interhuman relations arising in the process of social life. The "narrower conception" views social policy (and social planning) as the control of the social aspect of the objective reality of social development.

Based on the "narrower conception", the paper does not conceive the social sphere of society as an independent sphere in line with the economic, the culturally ideal and the political sphere, but as their aspect (point of intersection). The aim of social policy is participation in solving class-conditioned differences, and particularly in solving differences among social groups in the society. The conception of the social sphere as an inseparable aspect of the three fundamental spheres of social life, the distinctly specified functions and goals of social policy contribute to elaborating the present conception of the content of social planning in greater detail. If "the social" is viewed e. g. as an aspect of "the economic", it is impossible to plan either the purely "social" or the independent "economic" development. The need arises to tackle social- and economic-development planning. Of course, from the point of view of functions and goals, plans of social and economic development must be conceived as a particular matrix. The vertical level of this matrix is formed by processes, phenomena and relations pertaining to economic development, the horizontal level by its social aspects. This concretely implies that indicators of economic development (e. g. retail turnover, the volume of means assigned for the health services, social security, etc.) are to be planned not only in global units but also from the point of view of social structure (e. g. families according to the number of children, old persons, etc.).